

Opgang, 22 september

Teksten

1 – John Goss (1800-1880): “O Lord, Thou hast searched me out, and known me” (Westminster Abbey Choir, o.l.v. Martin Neary)

Een ‘anglican chant’ is een manier, vooral gebruikt in de Anglicaanse kerkzang, om een niet-metrische tekst zoals psalmen en gezangen uit de bijbel te zingen, door het natuurlijke spraakritme van de woorden op de noten van een eenvoudige, geharmoniseerde melodie te zingen. Dus in tegenstelling tot de metrische vorm die bijvoorbeeld in het Geneefse psalter wordt gebruikt, zoals voor onze gemeentezang.

De tekst is uit het 1662 ‘Book of Common Prayer’, de vertaling is uit de NBV21.

O Lord, thou hast searched me out and known me,
thou knowest my down-sitting and mine up-rising,
thou understandest my thoughts long before.
Thou art about my path, and about my bed and
spiest out all my ways.
For lo, there is not a word in my tongue, but thou, O
Lord, knowest it altogether.
Thou hast fashioned me behind and before, and laid
thine hand upon me.
Such knowledge is too wonderful and excellent for
me, I cannot attain unto it.
Whither shall I go then from thy Spirit, or whither
shall I go then from thy presence?
If I climb up into heaven, thou art there; if I go down
to hell, thou art there also.
If I take the wings of the morning, and remain in the
uttermost parts of the sea,
even there also shall thy hand lead me, and thy right
hand shall hold me.
If I say, Peradventure the darkness shall cover me,
then shall my night be turned to day.
Yea, the darkness is no darkness with thee, but the
night is as clear as the day, the darkness and light to
thee are both alike.
For my reins are thine, thou hast covered me in my
mother's womb.
I will give thanks unto thee, for I am fearfully and
wonderfully made, marvellous are thy works, and
that my soul knoweth right well.
My bones are not hid from thee, though I be made
secretly, and fashioned beneath in the earth.

Thine eyes did see my substance, yet being
unperfect, and in thy book were all my members
written; which day by day were fashioned, when as
yet there was none of them.

HEER, u kent mij, u doorgrondt mij, u weet het als ik
zit of sta, u doorziet van verre mijn gedachten.

Ga ik op weg of rust ik uit, U merkt het op, met al
mijn wegen bent U vertrouwd.
Geen woord ligt op mijn tong, of U, HEER, kent het
ten volle.

U omsluit mij, van achter en van voren, U legt uw
hand op mij.
Wonderlijk zoals U mij kent, het gaat mijn begrip te
boven.

Hoe zou ik aan uw aandacht ontsnappen, hoe aan
uw blikken ontkomen?
Klom ik op naar de hemel, U tref ik daar aan; lag ik
neer in het dodenrijk, U bent daar.

Al verhief ik mij op de vleugels van de dageraad, al
ging ik wonen voorbij de verste zee,
ook daar zou uw hand mij leiden, zou uw
rechterhand mij vasthouden.

Al zei ik: ‘Laat het duister mij opslokken, het licht om
mij heen veranderen in nacht,’
ook dan zou het duister voor U niet donker zijn, de
nacht zou oplichten als de dag, het duister helder
zijn als het licht.

U was het die mijn nieren vormde, die mij weefde in
de buik van mijn moeder.

Ik loof U om het ontzaglijke wonder van mijn
bestaan, wonderbaarlijk is wat U gemaakt hebt. Ik
weet het, tot in het diepst van mijn ziel.

Toen ik in het verborgene gemaakt werd, kunstig
geweven in de schoot van de aarde,
was mijn wezen voor U geen geheim.

Uw ogen zagen mijn vormeloos begin,
alles werd in uw boekrol opgetekend, aan de dagen
van mijn bestaan ontbrak er niet één.

How dear are thy counsels unto me, O God, o how great is the sum of them!
If I tell them, they are more in number than the sand. when I wake up I am present with thee.
Wilt thou not slay the wicked, O God, depart from me, ye blood-thirsty men.
For they speak unrighteously against thee, and thine enemies take thy Name in vain.
Do not I hate them, O Lord, that hate thee, and am not I grieved with those that rise up against thee?
Yea, I hate them right sore, even as though they were mine enemies.
Try me, O God, and seek the ground of my heart, prove me, and examine my thoughts.
Look well if there be any way of wickedness in me, and lead me in the way everlasting.

Hoe rijk zijn uw gedachten, God, hoe eindeloos in aantal,
ontelbaar veel, meer dan er zand is bij de zee.
Ontwaak ik, dan nog ben ik bij U.
God, breng toch de goddelozen om, weg uit mijn ogen, jullie die bloed vergieten,
ze spreken kwaadaardig over U, uw vijanden misbruiken uw naam.
Zou ik niet haten wie U haten, HEER, niet verachten wie tegen U opstaan?
Ik haat hen, zo fel als ik haten kan, ze zijn ook mijn vijand geworden.
Doorgrond mij, God, en ken mijn hart, peil mij, weet wat mij kwelt,
zie of ik geen verkeerde weg ga, en leid mij op de weg die eeuwig is.

2 – William Crotch (1775-1847): “How dear are thy counsels”, psalm 139:17,23-24 (a 4) (The Choir of New College Oxford, o.l.v. Edward Higginbottom)

Dit is een koorzetting van enkele verzen van psalm 139.

How dear are thy counsels unto me, O God, o how great is the sum of them!
Try me, O God, and seek the ground of my heart, prove me, and examine my thoughts.
Look well if there be any way of wickedness in me, and lead me in the way everlasting.

Hoe rijk zijn uw gedachten, God, hoe eindeloos in aantal.
Doorgrond mij, God, en ken mijn hart, peil mij, weet wat mij kwelt,
zie of ik geen verkeerde weg ga, en leid mij op de weg die eeuwig is.

3 – Johann Sebastian Bach (1685-1750): cantate “Erforsche mich, Gott, und erfahre mein Herz”, BWV 136 (Amsterdam Baroque Orchestra & Choir, o.l.v. Ton Koopman)

Bach schreef deze cantate voor 3 zangstemmen (ATB) en koor in 1723 voor de 8e zondag na Trinitatis, acht weken nadat hij verantwoordelijk was geworden voor de cantateuitvoeringen in de hoofdkerken van Leipzig. De evangelielezing voor die zondag is Mattheüs 7:15-23, waarin Jezus waarschuwt tegen valse profeten, wolven in schaapskleren. De onbekende tekstdichter heeft daarom de begintekst uit Psalm 139:23 gekozen. De vertaling is van Ria van Hengel.

Koor (SATB)

Erforsche mich, Gott, und erfahre mein Herz; prüfe mich und erfahre, wie ichs meine!
Recitatief (tenor)

Ach, daß der Fluch, so dort die Erde schlägt,
auch derer Menschen Herz getroffen!

Wer kann auf gute Früchte hoffen, da dieser Fluch bis in die Seele dringet, so daß sie Sündendornen bringet und Lasterdisteln trägt.
Doch wollen sich oftmals die Kinder der Höllen in Engel des Lichtes verstellen; man soll bei dem verderbten Wesen von diesen Dornen Trauben lesen.

Ein Wolf will sich mit reiner Wolle decken,
doch bricht ein Tag herein, der wird, ihr Heuchler, euch ein Schrecken, ja unerträglich sein.
Aria (alt)

Onderzoek mij, God, en ken mijn hart;
toets mij en ken mijn gedachten!

Ach, de vloek die daarginds de aarde treft heeft ook het hart van de mensen getroffen!

Wie kan op goede vruchten hopen als die vloek tot in de ziel doordringt, zodat zij doornen van zonde voortbrengt en distels van ondeugd.
Maar vaak doen de kinderen van de hel zich voor als engelen van het licht; in die verdorvenheid zou je druiven van die doornen moeten plukken.

Ook al bekleedt een wolf zich met zuivere wol, de dag breekt aan die voor jullie, huichelaars, verschrikkelijk en ondraaglijk zal zijn.

Es kömmt ein Tag, so das Verborgne richtet,
vor dem die Heuchelei erzittern mag.

Denn seines Eifers Grimm vernichtet, was Heuchelei
und List erdichtet.

Recitatief (bas)

Die Himmel selber sind nicht rein, wie soll es nun
ein Mensch vor diesem Richter sein?

Doch wer durch Jesu Blut gereinigt, im Glauben sich
mit ihm vereenigt, weiß, daß er ihm kein hartes
Urteil spricht.

Kränkt ihn die Sünde noch, der Mangel seiner
Werke, er hat in Christo doch Gerechtigkeit und
Stärke.

Aria (tenor, bas)

Uns treffen zwar der Sünden Flecken, so Adams Fall
auf uns gebracht.

Allein, wer sich zu Jesu Wunden, dem großen Strom
voll Blut gefunden, wird dadurch wieder rein
gemacht.

Koraal

Dein Blut, der edle Saft,
hat solche Stärk und Kraft,
daß auch ein Tröpflein kleine
die ganze Welt kann reine,
ja, gar aus Teufels Rachen
frei, los und ledig machen.

Er komt een dag die over het verborgene zal
oordelen, waarvoor de huichelarij zal sidderen.
Want zijn naijverige woede verwoest
wat huichelarij en list hebben verzonnen.

Zelfs de hemelen zijn niet rein, hoe moet de mens
dan niet voor die rechter staan?
Maar wie door het bloed van Jezus is gereinigt, zich
in het geloof met hem verenigt, weet dat hij over
hem geen hard oordeel spreekt.
Al lijdt hij nog onder de zonde en onder de
gebrekkigheid van wat hij doet, hij heeft in Christus
toch gerechtigheid en kracht.

Wij zijn weliswaar bevestigd met zonden, door de val
van Adam,
maar wie de weg heeft gevonden naar de wonden
van Jezus, die grote stroom van bloed, die wordt
daardoor weer gereinigt.

Uw bloed, dat edele vocht,
is zo sterk en krachtig
dat zelfs een klein druppeltje
de hele wereld kan reinigen,
haar zelfs uit de muil van de duivel
kan bevrijden, verlossen en redden.

4 – Heinrich Schütz (1585-1672): “Warum toben die Heiden” Psalm 2, SWV 23, (a 16) (Gabrieli Consort and Players, o.l.v. Paul McCreesh)

SWV 23 is een psalmzetting voor twee 4-stemmige ‘Capellchöre’, twee 4-stemmige ‘Favoritchöre’ en basso continuo. ‘Favoritchöre’ zijn koorzettingen die door solistenzangkoren of instrumentale koren (of beide gecombineerd) kunnen worden ingevuld.

De vertaling is de Herziene Statenvertaling, omdat die qua taal in de tijd het beste past bij de tekst die Schütz heeft gebruikt.

Warum toben die Heiden und die Leute reden so
vergeblich?

Die König im Lande lehnen sich auf, und die Herren
ratschlagen miteinander wider den Herren und
seinen Gesalbten.

Lasset uns zerreißen ihre Bande und von uns werfen
ihre Seile.

Aber der im Himmel wohnt, lachet ihr. Und der
Herr spottet ihr.

Er wird einest mit ihnen reden in seinem Zorn, und
mit seinem Grimm wird er sie erschrecken.

Aber ich habe meinen König eingesetzt auf meinem
heiligen Berge Zion.

Ich will von einer solchen Weise predigen, dass der
Herr zu mir gesagt hat: Du bist mein Sohn, heut hab
ich dich gezeugt.

Heische von mir, so will ich dir die Heiden zum Erbe
geben und der Welt Ende zum Eigentum.

Du sollst sie mit einem eisern Szepter zerschlagen,
wie Töpfe sollst du sie zerschmeißen.

Waarom woeden de heidenvolken en bedenken de
volken wat zonder inhoud is?

De koningen van de aarde stellen zich op en de
vorsten spannen samen tegen de HEERE en tegen
Zijn Gezalfde.

Laten wij Hun banden verscheuren en Hun touwen
van ons werpen!

Die in de hemel woont, zal lachen, de Heere zal hen
bespotten.

Dan zal Hij tot hen spreken in Zijn toorn, in Zijn
brandende toorn hun schrik aanjagen.

Ik heb Mijn Koning toch gezalfd over Sion, Mijn
heilige berg.

Ik zal het besluit bekendmaken: de HEERE heeft
tegen Mij gezegd: U bent Mijn Zoon, Ik heb U heden
verwekt.

Eis van Mij en Ik zal U de heidenvolken als Uw
eigendom geven, de einden der aarde als Uw bezit.
U zult hen verpletteren met een ijzeren scepter, U
zult hen in stukken slaan als aardewerk.

So lasst euch nun weisen, ihr Könige, und lasst euch
züchtigen, ihr Richter auf Erden.
Dienet dem Herren mit Furcht und freuet euch mit
Zittern.

Küsst den Sohn, dass er nicht zürne und ihr
umkommet auf dem Wege.
Denn sein Zorn wird bald anbrennen, aber wohl
allen, die auf ihn trauen!

Nu dan, koningen, handel verstandig. Laat u
onderwijzen, rechters van de aarde.
Dien de HEERE met vreze, verheug u met huiver.

Kus de Zoon, opdat Hij niet toornig wordt en u
onderweg omkomt,
wanneer Zijn toorn slechts even ontbrandt.
Welzalig allen die tot Hem de toevlucht nemen!